

NDRE MJEDA

ANTON XANOHI

BIBLIOTEKA

854-32

M 88

Agimii

BSH-32

M 88

NDRE MJEDA, ANTON XANONI

5/19/88

GENERAL SERVICE
UNCLASSIFIED

32259

A G I M I

N. SH. BOTIMEVE «NAIM FRASHËRI»
TIRANË, 1962

LEXONJESVE TË VEGJËL.

Ju e njihni, të dashur fëmijë, poetin tuaj të nderuar, Ndre Mjedën. Atyre që janë ende të vegjël prindërit dhe edukatorët do t'ua kenë lexuar atë vjershën e bukur, që bën fjalë për dimrin zemërak, ose vjershën «I vorfni», ku tregohet se në regjimet antipopullore fëmijët nuk rriteshin si sot, të qeshur e të gëzuar, po me vuajtje e mjerrime të mëdha. Më të rriturit nga ju kanë lexuar dhe shumë vjersha të tjera të bukura të Ndre Mjedës nëpër këndimet e shkollës dhe në botimet e veprave të poetit.

Poeti ynë i shquar ka shkruar për ju, të dashur fëmijë, edhe rrëfime e këndime të bukura. Disa prej tyre ju do t'i lexoni në këtë libër, që mbani në duar. Ndre Mjeda i ka shkruar ato bashkë me një shkrimtar tjetër, që edhe ai i deshte shumë fëmijët, me Anton Xanonin.

Mjeda dhe Xanoni kanë jetuar në kohë të vështira. Ahere Shqipëria ishte nën zgjedhën e rëndë të pushtonjësve turq e më vonë nën shtypjen e mbretit të egër e t'urrer Zog. Dhe ata s'i reshtën kurrë përpyekjet e tyre, që mëmëdheu ynë i dashur të ishte i lirë, që fëmijët të rriteshin të ditur e të lumtur.

Këto këndime dhe rrëfime të këndëshme, i kemi nxjerrë nga libri «Këndimet për shkollat e para të Shqipërisë», që dy shkrimtarët tuaj të dashur e botuan në fillim të këtij shekulli.

Ahere Shqipëria ishte nën zgjedhën e rëndë të turqëve. Mësuesit, prindërit dhe edukatorët tuaj, pitjetër do t'ua kenë folur se ç'të zeza ka hequr populli ynë nga këta pushtonjës t'egër dhe me c'trimëri të pashoqe luftuan shqiptarët, që nga koha e Skënderbeut të madh e gjer në ditën që i përzunë fare nga atdheu ynë i dashur.

Pushtonjësit turq i ndaloni shqiptarët të shkruanin dhe të mësonin gjuhën shqipe, gjuhën tonë të ëmbël e të bukur, atë gjuhë me të cilën na këndon nëna pranë djepit. Dhe s'kish n'ato kohë as shkolla e as mësues. Po atëtarët e vërtetë, që e deshën Shqipërinë e gjuhën shqipe, hapnin shkolla vetë, duke gjetur dhe përkrahjen e zjarrtë të popullit. Mirpo këto shkolla ishin të paka, ato numëroheshin me gisht. Pastaj s'kish as mësues e as libra. N'ato kohë vetëm fare pak nga fëmijët e Shqipërisë kishin mundësi të vazhdonin shkollat. Tani, të gjitha këto, juve ju duken si gjëra të çuditëshme, të pabesura, si përralla. Po ja që janë të vërteta! Ju pyesni gjyshin ose gjyshen, prindërit ose mësuesit tuaj dhe ata kanë për t'u treguar për ato kohë të vështira edhe shumë e shumë gjëra të tjera, që juve do t'u duken përsëri të çuditëshme dhe të pabesura.

Mirëpo shqiptarët, me gjithë egërsinë e pushtonjëse, s'kanë pranuar kurrë ta ndrojnë shqipen me ndonjë gjuhë tjetër, se ajo është gjuha e nënës dhe e babës, gjuha që na kanë lënë të parët tanë — Ilirët. Po ti mohosh një populli gjuhën, është njëlloj sikur t'i mohosh të drejtën për të qënë komb. Prandaj të punoje n'ato kohë për përhapjen dhe lëvrimin e gjuhës amëtare, ishte një çështje e madhe kombëtare e që kjo e egërsonte edhe më shumë të huajin, që na kish zënë vatrën.

Në të tilla kohë të vështira, Ndre Mjeda e Anton Xanoni hartuan «Këndimet për shkollat e para të Shqipërisë». Ata kanë shkruar dhe vepra të tjera, që kanë një vlerë të madhe për gjuhën e letërsinë shqipe, po kjo është një vepër e veçantë për fëmijë, e cila ishte shumë e nevojëshme për atë kohë, kur edhe atyre pak shkollave që ekzistonin, u mungonin librat dhe nxënësit s'kishin ku të mësonin e të lexonin gjuhën e tyre të bukur. Ndaj Ndre Mjeda e Anton Xanoni iu vunë punës me zell për hartimin e «Këndimeve...» Kjo tregon se sa shumë u kanë dashur ata juve, të dashur fëmijë, shpresën e ardhme të atdheut.

Po sa ishin gjallë, ata nuk i panë dot fëmijët ashtu si

deshën. Vetëm kur Shqipëria u bë Republikë Popullore, lulëzoi ëndra e tyre e bukur.

Që ju të rriteshit të lumtur, si sot, punuan tërë jetën edhe Mjeda e Xanoni. Prandaj mos i harroni kurrë këshillat e porositë, që u japin në këto rrëfime të bukura. Ata nuk i deshën fëmijët e prapë, grindavecët e përtacët, dhe i porositnin fëmijët të mësonin sa më shumë, të donin prindërit dhe mësonjësit e tyre, të nderonin më të mëdhenjtë, të ishin të drejtë e punëtorë, të donin atdheun dhe popullin.

Në këtë libër të vogël, që mbani në duar, ju do gjeni shumë këndime e kallëzime të bukura. Kur të mbaroni së lexuari s'do ta harroni kurrë atë flamurtarin trim që, për të mos rënë flamuri në duart e armikut, e mbuloi atë me trup të vet dhe s'pranoi të mjekonte plagët, që kish marrë.

S'do të harroni dhe ato fjalët e urta që babai i thotë të birit tek tregimi i vogël «Kallëzit»

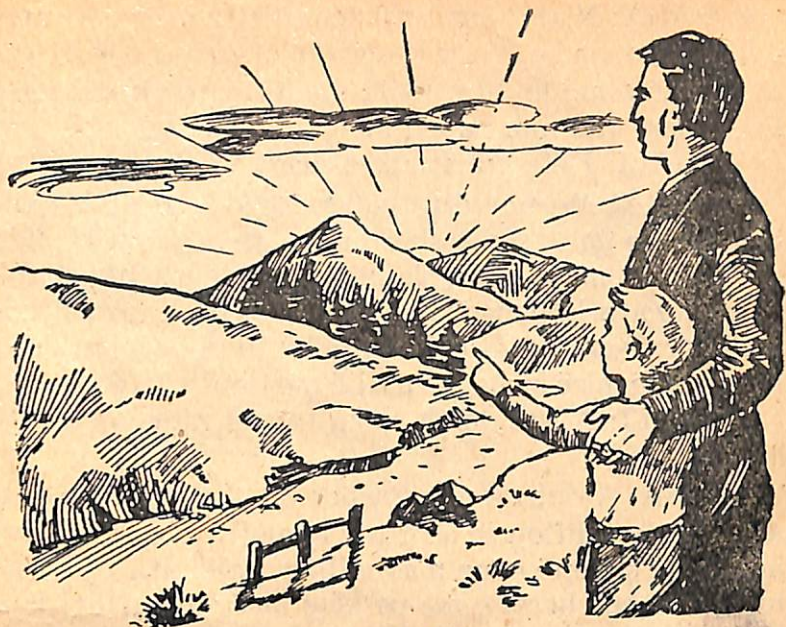
Njeriu i lehtë.

Mban kryet përpjetë.

Të mos jeni burracakë, vetëm të paditurit mburren; as të mos gënjeni, se ai që gënjen e pëson si ai bariu i vogël në kallëzimin «Rrenci», i cili, nga që gënjente gjithmonë, kur i erdhi rreziku i vërtetë asnjëri s'u zuri besë thirrjeve të tij dhe mbeti pa ndihmë. S'do të harroni dhe ata fëmijët e këqij, që prishën gjithë çerdhët, që kishin ngritur zogjtë në kopshtin e tyre dhe, kur erdhi koha e pemëve, krymbat e insektet e dëmshëm s'lanë të lidhej asnjë kokër.

Ju e lexuat tregimin «Agimi». A keni soditur vetë ndonjëherë agimin? Oh, sa bukur që është! Veç mos harroni të porosisni ndonjëherë prindërit tuaj, t'u zgjojnë heret dhe do ta shikoni vetë si zbardh agimi mbi tokë, plot ngjyra të mahnitëshme.

Ju do të gjeni në këtë libër edhe kallëzime të tjera të bukura, që me siguri kanë për t'ju pëlqyer. Dhe mos i harroni kurrë të gjitha ato që ju mësojnë dy shkrimtarët tuaj të dashur, Ndre Mjeda e Anton Xanoni.

A G I M

BABA: Çou, djalë! Asht errët edhe, por due me të kallzue një bukuri, që nuk e ka shogën, kur zbardh dita. Të nisemi përpara se m'u ba dita. Oh, ç'natë e qetë! Sa kthjellët asht! Nji re nuk shifet kërkund. Sa fort ta kënaq zemrën kjo paqe e rruzullimit mbarë! Nata të çon mall që s'ta shpërblen goja. A kemi na në shtëpi një mbulojë kaq të thjerme e kaq të bukur? Sa i kandshëm asht ky fresk, që ndihet gjithkah! Por qe, ja mërijmë kodrës; të ngjitemi kadal-kadalë; prej andej kemi me pa gjithçka pa na pritë gja edhe pse jemi prej së largut.

DJALI: Kqyr, babë, si fillon m'u zbardhë qielli më atë anë.

BABA: Njaj, o bir, asht të zbardhunit e dritës e tash fillon nadja. Ve re si mërr m'u ngjye qielli më të verdhë e më të kuq; hyjtë me një zhduken; nuk shifen ma; dita nuk na len me pa hyjtë.

DJALI: Këte punë nuk e marr vesh.

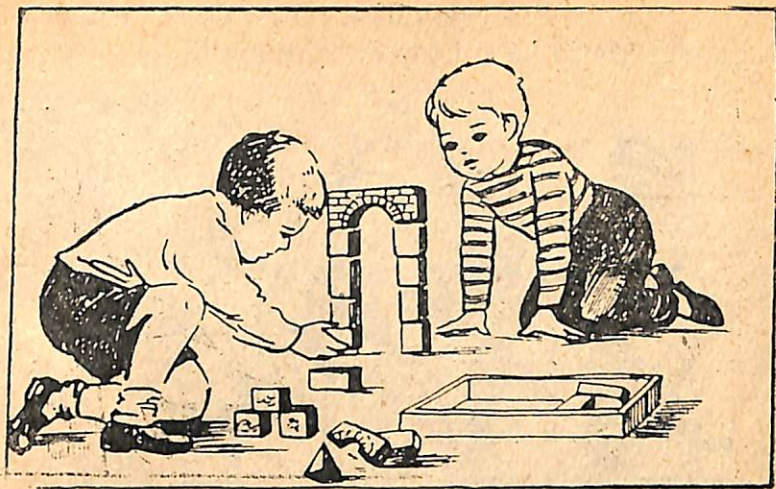
BABA: Me ndezë një shkrepse në diell, nuk ban dritë e gati nuk ja shef flakën, pse drita e diellit, që asht ma e fortë, s'e len m'u pa; kështu asht edhe puna e hyjve: të zbardhmen drita zhduken, por nuk fiken, aq sa edhe në pikë të mesditës, me një turbi të mirë kishe me mujtë me i pa hyjtë shesh.

DJALI: A s'të duket se ka marrë zjarrm qielli më atë anë?

BABA: Ajo dritë ma e madhe që shifet atje asht agimi; agimi difton se asht tue le dielli. Kqyr si çohet me të shpejtë e me madhni! Qyqarët ata që pritojnë m'u çue heret e me pa këte farë bukuriet; luleve iu ndihet era and e kand; gjethte e pemëve, mbulue me vesë, që ka ra natën, shëndrisin si me pasë sipri fije argjendi; zanatçiu e bujku dalin në punë të vet; zogjtë këndojnë aq përmallshëm; gjithë natyra gazmon:

*U kuq qielli prej agimit,
Prej këtij prisit që çoi dita;
E kadal tu' u rritun drita
Fushë e male po lulzon.*

*Fryn prej bjeshket erë e lehtë,
Rruzullimit i ndërron fytyra,
E prej shendit gjith natyra
Në duk' e në petka po gazmon.*

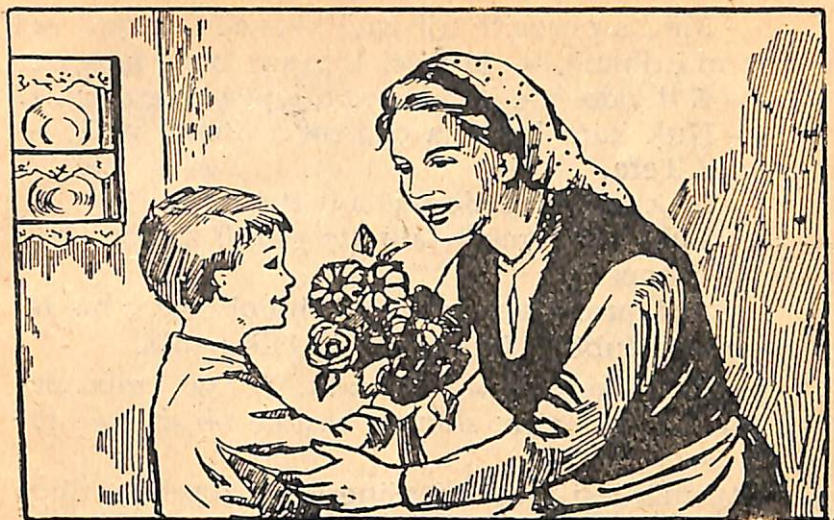

L O J A

Kur s'ka shkollë, vjen te unë Gjoni lozim bashkë me te. Unë kam një pushkaliqe e ai ka një tagan të vogël drunit. Kur ka qenë ungji në shtëpi tonë, më ka prurë një kuti plot me shtëpi të vogla drunit e me ushtarë plumbit e sime motrës, Rozës, një kukull të bukur e një kuti plot me veksha e me enë tjera të vogla. Kur asht moti i mirë e s'ka shkollë, mblidhena dhetë vetë bashkë në patalok e lozim ushtarësh. Nika asht kapitan e mban në dorë taganin, Aliu ka flamurin e Pjetri, frysën, që shkon tue i frye. Na të tjerët të gjithë kemi pushkë drunit, i vemë në krah e bajmë ushtri. Kur Nika na urdhënon, atëherë ecim në rresht tue thanë: Nji, dy! Nji,

dy! E, kur thotë: «Ndalniu!», na ndalemi njiherit.
Mbandej Matia ka nji top e lozim me të.

NË DITËLINDJEN E NANËS

Një ditë, mësuesi me fëmijë të shkollës ishte tue hy në katund, e Lipi i ishte rrasë mësuesit e s'prante tue i thanë:

— Të shkojmë në shtëpi, se asht vonë.

— Kadalë se shkuem, kadalë. Ç'ka ke që do me shpejtue kaq fort? — e pyeti mësuesi.

Lipi uli sytë e nuk bani za, po Tefa, i vëllai foli për të:

— Zotni, sot nana ka ditëlindjen.

— Për faqe të bardhë, njimend paskeni arsye me shpejtue! Paskeni festë në shtëpi. Qenka ditëlindja e nanës, pra.

Lipi uli kryet.